

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республики Тыва

Управление образования администрации Каа - Хемского района

МБОУ СОШ с. Бурен-Хем

СОГЛАСОВАНО

ЗВР _____

/Ховалыг К.С./

УТВЕРЖДЕНО

Директор _____

/Бичекей А.А./

Приказ №1/3 от «30» августа 2025 года

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

курса внеурочной деятельности

«Номнун оннуктери» («Друзья птиц»)

для обучающихся 1 класса

Составила: учитель начальных классов
Миндирья У.М.

Бурен-Хем, 2025

“Номнун оннуктери» деп класстан дашкаар кичээлдин ажылчын программазы

1-ги класстын «Номнун оннуктери» деп класстан дашкаар кичээлдин ажылчын программазын ооредилге планында ун,ужукту «Ужуглел» кичээлинге шингээдип аарынга 1 шак бердингенинге барымдаалааш, ун.ужукту танып билип алган соонда номчуурун класстан дашкаар болгумге ооренири-биле А.А Алдын-оол, К.Б Март-оол, Н.Ч.Дамбанын 2024 чылда ундургени 1-ги класзынын ному «Үжүглел» номунда ун,ужукту ооредир чада бурузунге даянып алгаш, А.А.Алдын-оол, А.Д.Иргит, С.Ч.Иргиттин «Ужуглел» номунун темаларынга чергелештир тургусканы 2024 чылдын «Бодун номчу» (Литературлуг номчулга) номунун база тыва улустун аас чогаалындан болгаш тыва чогаалчыларнын шулуктерин, тоолдарын ажыглап тургаш тургускан.

Программаны Муниципалдыг бюджеттен хамаарылгалыг ниити билигнин Бурен-Хем ортумак школазынын 2025-2026 ооредилге чылынын өөрөдилге планында бадылаан.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганың темазын шилээниниң чугулазы

Дыл — ниитилелде эң-не кол шимчедикчи чепсек. Өөреникчи кижини бодунуң төрөөн дылының тыптып сайзырап келген төөгүзүн, ооң ниитилелде амгы үеде туружун сайгарып боданып өөренири амгы үениң негелдези. «Тыва дыл» эртемин өөрөдир шактарның эвээжи-биле уругларга немелде кичээлди шак бо эртемге эрттирери чугула чүүл болуп турар. Ооң-биле чергелештир уругларның эртемге сонуггалын көдүрүп, төрөөн дылынга ынакшылын күштелдирер.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганың сорулгалары

Өөрөдиглиг:

- өөреникчилерни «Номнуң өңнуктери» эртеминге сонуггалдыг кылдыр өөрөдир;
- номчулганы амыдырал-биле холбап, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-шынарлыг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээр;
- уругларны бот-тывынгыр, чогаадыкчы ажылдап өөрөдир.

Сайзырадыр:

- уругларның амыдыралче бот-тускайлаң медреселдиг көрүжүн хевирлеп, чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр;
- аас болгаш бижимел чугааны делгеренгей, утказынга дүүштүр шын ажыглап, сайгарарын сайзырадыр.

Кижизидилгелиг:

- сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чаагай, эптиг-чөптүг;
- кижилерге, төрөөн черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг;
- хамааты бот-медерели бедик, ада-чурт төөгүзүн үнелеп билир
- номчулгага сонургалдыг, чогаадыкчы езу-биле боданып, бодунуң туружун амыдыралдың кандыг-даа байдалында камгалап билир кижини кижизидер.

Планнаттынган түңнелдер (ФКӨС-туң негеледелери-биле):**Предметтиг түңнелдер (предметные):**

- номчулганың теориялыг билиглери;
- төрөөн чериниң төөгүзү;
- номчулганын тывылганы;
- номчулганың янзы-бүрү интеллектуалдыг оюннарның билиглери

Бот-тускайлаң түңнелдер:

- мөзү-шынары бедик, бот-сайзыраңгай чогаадыкчы кылдыр ажылдап өөрөнгени;
- ада-өгбезиниң төөгүзүн, чаагай чаңчылдарын билип чоруур кылдыр хевирлээри;
- тыва чоннуң, күрүнениң төлээзи кылдыр санап, ооң улусчу ужурларын сагып, салгап кижизидери;
- төрөөн чуртунга, ие дылынга, чонунга хумагалыг, ынак болур;
- бодунуң үзел-бодалын бот-тодарадып, бот-углап, бот-сайзырадып билир;
- чаа билиглер шингээди алырын медерелдии-биле угаап билир;
- патриотчу тура-соруктуг, күш-ажылга ынак, эртем-билигже чүткүлдүг, кадык амыдыралдыг болур.

Метапредметтиг түңнелдер:

- чүге өөренириниң сорулгаларын билип, ону янзы-бүрү аргалар-биле чедип алырын билир;
- чидиг айтырыгларны чогаадыкчы арга-биле дилеп тывары;
- кылыр чүүлүн сорулгазының аайы-биле күүседип, планнап, доозуп билир;
- өөрөнгөн чүүлдерин системажыдып билир;
- янзы-бүрү медээ алыр чүүлдерни тып билири (словарьлар, номнар, интернет четкизинде сайтылар, энциклопедиялар, библиотека, картотека, номчулга залы...)

- кижиг бүрүзүнүн бодалын дыңнап, чөпшээрэжип, эдип билири;
- коллективтиг ажылдажылга үезинде кылыр чүүлүн хуваап, демнежип, юодунуң үлүүн кирип, бот-боттарын хынажып билири;
- тыва дылдың өске эртемнер-биле холбаалыын болгаш оон ужур-утказын билири;
- тыва дылга хамаарышкан билиглерин билдилиг ажыглап, бедик чугаа культуралыг болур.
- амыдыралдың бир кол негелдези кылдыр, номчуурунга чаңчыктырып, библиотека-биле харылзаазын быжыглааар

Литературлуг номчулга «Бодун номчу» номнун тургузуу

Номда состун слог-уннуг анализин кылырынга, уругнун аас чугаазын сайзырадырынга база номчулгага сонuurгалын оттуруп, боду номчуп ажылдаарынга ооренир хой янзы уткалыг созуглелдер бар. Бо номчулга номун ужук ооредилгезинден шала соннай эгелээр ужурунда, бирги чаданын ажык болгаш ажык эвес уннеринин ужуктерин болуктээн.

Бирги болук: а, о; л, м. Ийиги болук: с, н.

Ушку болук: ы, у; ч, р. Дортку болук: у, и.

Бешки болук: э (е). Алдыгы болук: о; ш.

Бирги чадада ооренген ужуктеринин хире-шаа-биле тааржыр состерни чыып, домактар тургускан.

Ийиги чаданын (д-ден й-ге чедир) ужуктерин чангыстап кииргеш, ону быжыглаары- биле номчуур арыннарнын санын коудеткен.

Ушку (ь, е, ё, ю, я), дортку (ь, ф, ц, щ) чадаларынын ужуктерин ийи болук кылдыр киирген.

Ужуглел соондагы уеде номчуур созуглелдерни тыва, орус чогаалчыларнын база улустун аас чогаалындан, тыва чоннун бурунгу ужуруларындан узундулерни киирген.

Бижик ооредилгезинин ийиги чадазындан сонгаар состернин слогтары коудээш, чаа номчуп ооренип чоруур кижинин номчуурунга бергедээшкinnerни таварыштылары чугаажок. Ынчангаш дурген номчуп оорениринге чугле уннер каттыжышкынынга даяныры чугула.

Чижээ, ном-чук-чу-лар. Номчуп тура, номнун бодунга (чижекте коргускени ышкаш) хаалчак слогтун солгуунун ун ужуун кады адавышаан номчуурун сумелеп турар.

Чамдыктары уттундуруп бар чыдар торел болук болгаш чингине тыва аттар база утказын тайылбырлаан чамдык
состернин данзызын номнун соолгу арнында киирген

“Номнун оннуктери» деп класстан дашкаар кичээлдин ооредилге планында туружу

1-ги класска «Номнун оннуктери» деп класстан дашкаар кичээлге ниитизи-биле 66 шак кордунген, неделяда – 1 шак

1 класс

Календарь-тематиктиг планнаашкын

№	Өөренир темалары	Теманың утказы	Өөредилгениң ажыл-чорудулгазы	Шагы	Айы, хуну
Белеткел уези					
1.	«Экии,эргим өңнүк!» Хүн чурумун сагып өөрен!	Орук дүрүмнери болгаш светофорнуң өңнери.Школага кичээл үезинде болгаш хөй-ниити черлеринге бодун шын алдынары. Чугаа. Домак. Сөс	Өөренир черинге чурумнуг, эш-өөрү-биле найыралдыг болуру. Айтырыг салып, анаа харыылап өөренир. Светофорнуң өңнерин катаптадып, орук дүрүмүн, хун чурумун шын сагып өөредир. Чугаа, домак, сөс	1	

2.	Адаттынгыр ажык үннер.Ю Кюнзегеш «Могейип каайн»	Үннер, үжүктөр. Ажык болгаш ажык эвес үн- нер, оларны демдеглэ- эри.	Үннерни адаар болгаш дыңнаар. Ажык болгаш ажык эвес үннерниң ылгалын сак- тып алыры-биле көк, кызыл өңнерни ажыглаары болгаш ажык болгаш ажык эвес үн- нерни бир-ле чувениң азы дириг амытаннын үнүнге дөмейледип тургаш, оларны	1	
3	Аастың, дылдың мергежили. Сюжеттиг чурук- биле ажыл. Тоол « Кушкаш биле дилги»	Үннер, үжүктөр. Ажык болгаш ажык эвес үн- нер. Аа, Лл деп үжүк- терни быжыглавышаан, ол үжүктөр кирген слогтарның, сөстөрниң, домактарның шын номчулгазы болгаш бижилгези.	Слогтар таблицазы тургузар. Үннер ажык болгаш ажык эвес болурун билиндирип, оларның үжүктөрүн көк, кызыл өңнер-биле ылгадыр. Үннерни дыңнаар, адаар, а үжүктөрни көөр, бижиир деп билиндирер. Ажык үннер слог тургузар. Тоолду дыңнааш, айтырыгларга харыяары.	1	
4	Чаржып ойнаал! Э.Мижит «Акым»	Аа, Оо, Лл деп үжүктөр кирген сөстөр болгаш слогтарны сөстөрниң, домактарның шын номчулгазы болгаш бижилгези. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч.,	Үннер ажык болгаш ажык эвес болурун катаптавышаан, ажык үннерни адап турда шаптыкка таварышпас, а ажык эвес үннер шаптыкка- таваржыр дээрзин оюн дуза- зы-биле хандыр билиндирер. Слогтар таблицазын дол- дурарын уламчылаар, оон сөстөр тывар, тургузар. Сөс курлавырын байыдар.	1	

5	Э.кечил-оол «Огород» «Арыкчыгаш»	Аа, Оо, Лл, Мм деп үжүктөр кирген слог- тар, сөстөрни сактып алырын быжыглаар. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч, арын 5.	Аа, Оо, Лл, Мм деп үжүктөр кирген слогтарны аай-дедир адап тура, ырының аялгазын- ырлавышаан, шын ададып, номчудар. Кыска домактар тургузар.	1	
6	Чеди чүзүн ма- лымайны. Анай.	А, Л, О, М, С, Н деп үжүктөрни болгаш үн- нерни катаптаары. «Анай» – тоол-биле та- ныжар. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.6	Өөренип эрткен үжүктөрни быжыглап, оларның ажык, ажык эвезин, сөстүн иштинде туружун сайгарып билирин чедип алып. «Анай» деп то- олду шын, кичээнгейлиг дыңнап билирин болгаш утказын айтырыглар дузааы- биле дамчыдып билирин че- дип алып	1	
7	Шын сөске чон ынак, шык чер- ге үнүш ынак.	Ч, Ы деп үжүктөр болгаш үннерни катап- таары. «Шынчы Эрес» деп сөзүглел-биле ажыл. Х.Ойдан-оол, «Чап- танчыг Уранмаа», Кызыл, 2006ч., ар.38.	Өөренип эрткен үжүктөрни быжыглаар, оларның шын номчулгазын, шын адаарын ханы билиндирер. Сөстөр иштинден тып билирин чедип алып. Сөзүглелди дыңнап, айтырыглар дузааы-биле уткузын дамчыдарын билин- дирер. Дыңнаан сөзүглелиден өөрөнгөн үжүктөр кирген сөстөрни тып билирин чедип алып.	1	

8	Созуглел «Уран-малчын»	Ч, Ы,У,Р деп үжүктөр болгаш үннерни катаптаары. Созуглел «Уран –малчын» А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.7	Өөренип эрткен үжүктөрни быжыглаар, оларның шын номчулгазын, шын адаарын ханы билиндирер. Сөстөр иштинден тып билирин чедип алыр. Сөзүглелди дыңнап, айтырыглар дузазы-биле утказын дамчыдарын билин- дирер. Дыңнаан сөзүглелиден өөрөнгөн үжүктөр кирген сөстөрни тып билирин чедип алыр.	1	
9	Үжүк билбес кижи, үнү чок- тан дора.	А, Л, О, М, С, Н, Ч, Ы,У,Р деп үжүктөр кирген сөстөрни дүжүрүп бижииринге болгаш номчуурунга билиг хыналдазы А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.8	Өөренип эрткен улуг, биче үжүктөрни шын бижиирин, оларда үн болгаш үжүктүң ылгалын, сөстөрни слогка чарып бижиирин чедип алыр. Кыска сөстөрни дыңнап бижиирин билиндирер	1	

10	Дөң черге өөң өгле, дөлеп чер- ге малың малда.	Ү, И деп үжүктөрн быжыглаар. Сөзүглел-биле ажыл. «Иви» (Л.Чадамба) А.Алдын-оол «Эдер- тиглер чыындызы», Кызыл, 1982ч., ар.20. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.9	Өөрөнгөн үжүктөрн быжыглап, кыска сөстөрн кыдыраашка биждер, оон анализин аас-биле сайгарып өөрөнир. Сөзүглелди дыңнап, айтырыглар дузазы- биле утказын дамчыдарын чедип алыр. 1-2 кыска домактарны дүжүрүп бижиирин чедип алыр.	1	
11	Чеди чүзүн малымайны. Теве.	Э, Е деп үжүктөрн быжыглаар. «Теве» деп шүлүк-биле ажыл.А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.10	Э, Е деп ажык үннөрн ханы билиндирип катаптаар. Шүлүктү шээжилээрин чедип алыр. Теве дугайында бичии 3-5 домактыг дыңнадыгны кылыр.	1	
12	Шаг чаагай, Шагаа чаагай. К.Бижек «Шагаа»	Ш, Ө деп үжүктөрн быжыглаар. Шагааның аъш-чеми – өрөме, чөкпек. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.11, ар.39	Өөрөнгөн үжүктөрн быжыглап, шын номчулганы, шын бижилгени, сөс иштин- ден тып билирин чедип алыр. Шагаа дугайында кыска чугаа тургузарын болгаш ак чем «өрөме», «чөкпек»-биле таныштырар.	1	

13	Чогаадыкчы ажыл.Ооренген ужуктеринге ребустар.	Бирги чаданың үннерин болгаш үжүктөрүн ка- таптаары. Ребустарны тып ооренири болгаш чогаадыры. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.12	Өөрөнгөн үжүктөрүни быжыглап, шын номчулганы, шын бижилгени, сөс иштин- ден тып, ребустарны тып билирин чедип алыр.	1	
Ужуглел уези. Ийиги чада					
14	Тыва дылым – төрөөн дылым, дыңнап пөкпес мерген дылым	[д] [б] деп үннун үжүктөри кирген сөстөрүнүн баштайгы үннерин дыңнаары, хайгаараары, адалгазын ,бижилгезин быжыглаары А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.16	Өөрөнип эрткен Д Б деп үжүктун дугайында ханы билип катаптаар. Сөс иштинден Д деп үжүктөрүни тып, ооң сайгарылгазын шын кылып билирин чедип алыр, кыска сөстөрүни шын меде- релдиг номчуурун билиндирер. Тыва дылывысты алгап йөрээген шүлүктү шээжи- биле чугаалаарын чедип алыр.	1	

15-16	Чайны хөглүг эрттирдивис.	Г, В деп үжүктөрнi быжыглаары. Сөзүглел-биле ажыл. «Дагда», «Шиви». А.Алдын-оол «Эдер-тиглер чыындызы», Кызыл, 1982ч., ар.18. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.18-21	Өөренип эрткен Г, В деп үжүктөрнiң дугайында ханы билип катаптаар. Предметтиг чуруктар дузазы-биле ажыл- ды чорудар. «Лагерь» деп сөзүглелди кичээнгейлиг дыңнап, айтырыглар дузазы- биле сөзүглелдиң утказын- дамчыдып чугаалаарын чедип алыр. Сөзүглел иштинден кыска сөстөрнi, домактарны шын номчуурун,бижиирин чедип алыр	2	
17	Дыыжы кулак. Тыва чемим – далган, тараа.	[т], [д] деп үннернiң үжүктери кирген сөстөрнiң баштайгы үннерин дыңнаары, хайгаараары, ылгалын билиндирери, адал- газын ,бижилгезин быжыглаары. А.Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.23	Өөренип эрткен үжүктөрнiн катаптаар, үннерден слогтар, слогтардан сөстөр тургусту- рар. [т], [д] деп үннерлиг сөстөрнi сөзүглелдиң иштинден тып өөренир, оларның адалгазын ылгап, дыңнап, шын адаар, <i>Тт</i> , <i>Дд</i> кирген сөстөрнi номчуур, бижиир. Номчаан чүүлүңге хамаарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглел- де чүнүң дугайында чугаалап турарын билиндирери.	1	

18	Борбак тейде чеди К кирген состер. Билбеспейге дузалаш.	[к][п] деп үннун үжүктери кирген сөстөрнүн баштайгы үннерин дыңнаары, хайгаараары, адалгазын ,бижилгезин шингээдип алыры. А.Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.24-25	Өөренип эрткен үжүктөрнү быжыглаар, оларнын шын номчулгазын, шын адаарын ханы билиндирер. Сөстөр иштинден тып билирин чедип алыр. Сөзүглелди дыңнап, айтырыглар дузазы-биле утказын дамчыдарын билин- дирер. Дыңнаан сөзүглелиден өөрөнгөн үжүктөр кирген сөстөрнү тып билирин чедип алыр.	1	
19	Коң-коң! Коңга этти!	[н], [ң] деп үн сөстүн ортузунга, сөөлүнгө ту- рарын билиндирер, номчуур болгаш бижи- ирин быжыглаар. А.Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.26.	Ң деп үннүн үжүүнүн бижик- ке туружун хайгаараары, шын ададыры, номчудары, бижидери. Номчаан чүүлүнгө хамаарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сактып чугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугалап турарын билиндирери	1	

20	Кок-ле шыгым холбен-холбен, хоглээримде холчуктел-ле. Созуглел «Чыыш»	[х] деп үннун үжүктери кирген сөстөрнүн баштайгы үннерин дыңнаары, хайгаараары, адалгазын ,бижилгезин шингээдип алыры. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.27	Х деп үннүн үжүүнүн бижик- ке туружун хайгаараары, шын ададыры, номчудары, бижидери. Номчаан чүүлүнгө хамаарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сактып чугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери	1	
21	Дыыжы кулак. Чечектерим саглай, саглай.	[с], [з] деп үннернүн үжүктери кирген сөстөрнүн дыңнаары, хайгаараары, ылгалын билиндирери, адалга- зын, бижилгезин быжыглаары. А.А. Алдын- оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.28-29	Өөренип эрткен үжүктөрүн катаптаары. Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчуу- ру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сактып чугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап билиндирери. Сөзүглелде домактарны санадыр	1	
22	Дыыжы кулак. Кежээпейлер.	[ж], [ш] деп үннернүн үжүктери кирген сөстөрнүн дыңнаары, хайгаараары, ылгалын билиндирери, адалга- зын, бижилгезин быжыглаары.	Өөренип эрткен үжүктөрүн катаптаары. Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчуу- ру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглел- де чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери. Бердинген сөстөрдө үннер,	1	

		А.Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.30-31.	үжүктөр, слогтарны санадыр.		
23	Төрелдерим.	[й] деп үннүн үжүү кирген сөстөрнi дыңнаары, хайгаара- ары, ылгалын билинди- рери, адалгазын, би- жилгезин быжыглаары. А.Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.32.	Өөренип эрткен үжүктөрүн катаптаары. Сөзүглелди шын, медеpелдиг, аянныг номчуу- ру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сактып чугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери. Словарь ажылы (төрелдерин шын ададыр)	1	
24	Шээр,бода,чылгы малдарнын хар-назы аайы-биле аттары. Н.Серенот «Малымайны», «Мал чуге эдерил?	Малдын назы-хар аайы- биле аттарын билиндирер. А.А. Алдын- оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.34-35	Сөзүглелди шын, медеpелдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери.	1	

25	Созуглел «Хем» Балыктар.	Ш-ж,с-з,т-д,к-г эжеш ажык эвес уннерлиг состерни катаптаары. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.43	Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнге ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүң дугайында чугаалап турарын билиндирери.	1	
26	А.Гайдар «Хуна», «Ийи хуна»	Шын, медреселдиг номчууру. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.48,53	Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнге ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүң дугайында чугаалап турарын билиндирери.	1	
Ужуглел уези. Ушку чада.					
27	Дыыжы кулак. Тыва дылым онзагай үннери.	Ажык үннерни кыска, узун болгаш өк-биле адаар деп ылгаары. Өк- биле адаар ь (кадыг демдектиг) ажык үн- нерлиг сөстөрниц адал- газы, номчулгазы- болгаш шын бижилге- зи. А.А. Алдын-оол «Бодуң номчу», Кызыл, 2024ч., ар.55	Өк-биле адаар ь (кадыг демдектиг) ажык үннерлиг сөстөрни кыска болгаш узун адаар ажык үннерлиг сөстер- биле адалгазын деңнеп хай- гаараары, номчудары болгаш шын бижилгезин быжыгла- ары. Бөдүүн үн-үжүк анали- зи. Чурук-биле ажыл, сөзүглел-биле ажыл.	1	

28	Кажар үжүктөр. Ее, Ёё, Юю, Яя кирген сөстөр.	Ее, Ёё, Юю, Яя кирген сөстөрнi номчууру, бижири, ук үжүктөр- ниң ийи үн илередирин билиндирери. А.Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.55-57	Ее, Ёё, Юю, Яя кирген сөстөрнi номчууру, хай- гаараары, бижири. Номчаан сөзүглелинде чүнү чугаалап- турарын тодардыры, утказын чугаалаары. Бөдүүн үн, үжүк анализи.	1	
29	Аалчы сөстөр.	Орус дылдан үлегерлэ- эн ь (чымчак демдек), <i>ф</i> , <i>ц</i> , <i>ш</i> деп үжүктөр кирген сөстөрнiң адал- газы, бижилгези, номчулгазы. А.Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.58-60	Орус дылдан үлегерлээн ь (чымчак демдек), <i>ф</i> , <i>ц</i> , <i>ш</i> кирген сөстөрнiң адалгазын, бижилгезин, номчулгазын быжыглаары. Бөдүүн үн- үжүк анализи. Чурук-биле ажил, сөзүглел-биле ажил.	1	
Ужуглел соондагы уе					
30	С.Сурун-оол «Ээремчик» С.Сарыг-оол «Чечектерим» В.Бианки «Майышкак Санька»	Шын, медреселдиг номчууру. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.62	Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери	1	

31	Э.Кечил-оол «Кажар кушкаш». «Кок хокпештер»	Шын, медреселдиг номчууру. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.69-70	Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери.	1	
32	Э.Кечил-оол «Хуулгаазын сосстер», Ю.Кюнзегеш «Чаагай сосстер»	Шын, медреселдиг номчууру. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.70-71	Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сак- тыпчугаалаадыры. Сөзүглелде чүнүн дугайында чугаалап турарын билиндирери.	1	
33	Т.Кызыл-оол «Ыттын эш дилеп чорааны», Н.Куулар «Шынчы оннук»	Шын, медреселдиг номчууру. А.А. Алдын-оол «Бодун номчу», Кызыл, 2024ч., ар.73-74	Сөзүглелди шын, медреселдиг, аянныг номчууру. Номчаан чүүлүнгө ха- маарыштыр айтырыгларга харыылаары, утказын сактып чугаалаадыры. Шурукту шээжи-биле чугаалаары.	1	

АЖЫГЛААР ЛИТЕРАТУРА:

- 1.А.А Алдын-оол, К.Б Март-оол, Н.Ч.Дамба «Үжүглел» 1 класс . Кызыл-2024ч.
2. 1-4 класстарга Тыва дыл болгаш номчулга программасы. Кызыл. 2000. А.К.Ойдан-оол. Э.Д.Ондар.
- 4.А.А.Алдын-оол,А.Д.Иргит, С.Ч.иргит «Бодун номчу» (Литературлуг номчулга),Кызыл, 2024ч.
5. Матпаадыр